

สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำที่ดั่งงาม สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดั่งงาม ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยดี ทำให้ สังคมสงบสุข คือ การกระทำหรือทำการต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่เป็นไปเพื่อการทำลายชีวิต ร่างกายทรัพย์สินของผู้อื่น

สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพสุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น ถ้าเป็นเด็ก ก็หมายความว่าต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้สมกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่

2. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต หรือเรียกว่า สมาธิ หรือ กระบวนการพัฒนาจิตใจ ซึ่งมี คุณสมบัติมากมายที่พึงต้องการ เช่น เมตตา กรุณา ศรัทธา กตัญญู กตเวทิตะ ความเคารพ ความเพียร ความเข้มแข็ง อดทน ความมีสติ ความมีสมาธิ ความร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส ความสุข เป็นต้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต พัฒนาถึง มาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี ดังนี้

สัมมาวายามะ คือ การเพียรพยายามในทางที่ดั่งงาม ชอบธรรม เพียรหลีกเลี่ยง ป้องกันสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรละเลิกกำจัดสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียร สร้างสรรค์สิ่งดีงามหรือกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นเพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งดีงาม หรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้น แล้วให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป จนเพียบพร้อมไปบุลย์ ตรงกับ

สัมมาสติ คือ การมีสติกำกับตัว คุมใจไว้ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลา นั้น ๆ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงานระลึกได้ถึงสิ่งที่ดั่งงาม สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ หรือธรรมที่ต้อง ใช้ในเรื่องนั้น ๆ เวลานั้น ๆ ไม่หลงไหลเลื่อนลอยไม่ละเลยหรือปล่อยตัวผลเธอ โดยเฉพาะสติที่ กำกับทันต่อพฤติกรรมของร่างกาย ความรู้สึก สภาพจิตใจ และความนึกคิดของตน ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เข้าวนหรือชั่ววูมาอุดกระชากให้หลุดหลงเลื่อนลอยไปเสีย

สัมมาสมาธิ คือ ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด อารมณ์ได้สมาธิเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวกหวั่นไหว บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็ง เองาน ไม่หุดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้ง จะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี

3. อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกฝนอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่ง ทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เรียกว่า ปัญญาจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชน

สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตใจห่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดมั่นถือมั่นต่าง ๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง ดังนี้

สัมมาทิฐิ คือ ทศนะ ความคิดเห็น แนวความคิดความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ตั้งามถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือตรงตามสภาวะ

สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริไตร่ตรอง หรือคิดการต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข เช่น คิดในทางเสียสละ หวังดี มีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูลและความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสังจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความเห็นแก่ตัว ความคิดจะได้จะเอา หรือความเคียดแค้นชิงชัง มุ่งร้ายคิดทำลาย

สรุปได้ว่า การศึกษาแนวพุทธกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่าน ได้นำแนวคิดพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (2557 : 1 - 2) ที่ได้ประกาศนโยบาย ค่านิยมหลัก 12 ประการ ที่เป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน 12 ประการ ดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงถึงความสำนึกและภาคภูมิใจความเป็นไทยปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือสังคมและบุคคลที่ควรให้ รู้จักควบคุมตัวเองเมื่อประสบกับความยากลำบากและสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหาย
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ หมายถึง การประพฤติที่แสดงถึงการรู้จักบุญคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน แสดงความรัก ความเคารพ ความเอาใจใส่ รักษาชื่อเสียง และตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์

4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงถึงความตั้งใจเพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการเห็นคุณค่า ความสำคัญ ภาคภูมิใจ อนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีไทยอันดีงาม

6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตน โดยยึดมั่นในคำสัญญา มีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่ช่วยได้ ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังสติปัญญา

7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง หมายถึง การแสดงถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนตามหน้าที่และสิทธิของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่นภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ หมายถึง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายไทย มีความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำอย่างรอบคอบ ถูกต้องเหมาะสม และน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตนให้มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย และมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความละอายเกรงกลัวต่อบาป ไม่กระทำความชั่วใด ๆ ยึดมั่นในการทำมาช้านของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง หมายถึง การปฏิบัติตนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติ ขอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (2557 : 1) ได้เสนอแนวทางดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดค่านิยมหลัก 12 ประการ ในระดับสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นการสร้างความตระหนัก

1. จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
ระดับโรงเรียน ระดับชั้นเรียน

2. การประชุมชี้แจงแก่ครู บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน

ขั้นดำเนินการ

1. วางแผนการดำเนินงาน มอบหมายผู้รับผิดชอบ

2. จัดทำโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อสนองตอบนโยบาย

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดค่านิยมหลัก 12 ประการ โดยบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การผนวกในกิจกรรมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อ เพลง ทัศนศิลป์ กิจกรรมในและนอกห้องเรียน ฯลฯ

ขั้นประเมินผล

1. นิเทศติดตามการดำเนินงานในระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ระยะ
ระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ หลังดำเนินการ

2. นำเสนอวิธีปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยม 12 ประการ

ขั้นสรุป รายงานผล

1. สรุปรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. วางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สู่ความยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557 : 1 - 2) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีการประกวดเล่าเรื่อง อ่านทำนองเสนาะ ท่องบทอาขยาน คัดลายมือ แต่งเพลง กาพย์ กลอน ฯลฯ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งประวัติศาสตร์ ทำโครงการ/โครงการตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการประกวดวาดภาพ ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

2. ให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลัก 12 ประการให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้มีการพัฒนาและประเมินอย่างเข้มข้นในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 เน้นในด้านการรักษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ข้อ 1) ความกตัญญู (ข้อ 3) และการมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย (ข้อ 8)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เน้นในด้านซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน (ข้อ 2) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน (ข้อ 4) และมีความเข้มแข็งทั้งกายใจ (ข้อ 11)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 เน้นในด้านรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย (ข้อ 5) เข้าใจเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง (ข้อ 7) และปฏิบัติตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ข้อ 9)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เน้นในด้านมีศีลธรรม รักษาความสัตย์ (ข้อ 6) ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (ข้อ 12)

3. ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมหลัก 12 ประการให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพผู้เรียน เช่น

ระดับประถมศึกษา ให้เรียนรู้ผ่านบทเพลง นิทาน เหตุการณ์ หรือการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อาทิ สถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ หน่วยงานตามโครงการพระราชดำริ พิพิธภัณฑฯ ฯลฯ

ระดับมัธยมศึกษา ให้เรียนรู้ผ่านการศึกษเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ชีวิตประวัติบุคคลสำคัญ บุคคลที่ทำความประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์

4. ให้ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตาม นิเทศ และประเมินสถานศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน

สำนักงานประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น (2557 : 2 - 5) ได้ให้ค่านิยมค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ไว้ดังนี้

1. รักษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงถึงความศรัทธา ห่วงแหน ปกป้องยกย่องความเป็นชาติไทย ยึดมั่นศาสนาและจงรักภักดีสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้องตรงตามความเป็นจริง รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือ รู้จักควบคุมตนเอง เมื่อประสบกับความยากลำบาก

3. กตัญญูพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ หมายถึง การประพฤติตนที่แสดงถึงการรู้จักบุญคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน แสดงความเคารพ ความเอาใจใส่และตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู อาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงความตั้งใจเพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม หมายถึง การเรียนรู้ ปฏิบัติตน และเห็นคุณค่าที่แสดงถึงการอนุรักษ์ การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันดีงามด้วยความภาคภูมิใจ
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เพื่อแม่ และแบ่งปัน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนที่ดีงาม ยึดคำมั่นสัญญา มีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่น
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง หมายถึง การเรียนรู้ ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายของโรงเรียน เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ภายใต้อำนาจของกฎหมาย ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย มีความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หมายถึง การน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ อย่างรอบคอบ ถูกต้อง เหมาะสม
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตนให้ร่างกายและจิตใจมีความเข้มแข็ง ละอายเกรงกลัวต่อบาป ไม่กระทำความชั่วใด ๆ ยึดมั่นในการทำความดีตามหลักของศาสนา
12. คำนึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง หมายถึง ปฏิบัติตน เสียสละ ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ

ทั้งนี้ สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่นได้นำค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ไปสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนในการจัดกิจกรรมเสริมต่าง ๆ รวมทั้ง การวัดผลประเมินผล โดยพิจารณาพฤติกรรมตามค่านิยมที่แสดงออกของผู้เรียน ดังนี้

1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสดงความเคารพต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยความภาคภูมิใจ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสดงออกถึงความรักและความศรัทธาต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รักษาและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปกป้อง หวงแหนความเป็นชาติ ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา และเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ พูดจริงทำจริงยึดมั่นในความถูกต้อง แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และอดทนต่อการข้วยุทางกาย วาจา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่หาผลประโยชน์ในทางที่ผิด อาสาทำประโยชน์ต่อส่วนร่วม และไม่ย่อหื้อต่อความยากลำบาก

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและสนับสนุนด้านความซื่อสัตย์ เสียสละ และอดทน

3. กตัญญูต่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลเอาใจใส่ รักและเคารพต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนและสนองคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ซักชวนให้เพื่อนและผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งสอนและสนองคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามคำสั่งสอนและสนองคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ตั้งใจศึกษาในเรื่องที่เรียนและเรื่องที่สนใจ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มุ่งมั่นศึกษา ค้นคว้าในเรื่องที่เรียนจากแหล่งเรียนรู้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสวงหาความรู้เพื่อการศึกษาเล่าเรียน โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสวงหาความรู้และสร้างงานตามความสนใจโดยใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้

5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยและสามารถปฏิบัติตามได้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ วัฒนธรรมประเพณีไทย

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย

6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่ และแบ่งปัน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่ลักขโมย เผื่อแผ่และแบ่งปัน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่พูดเท็จ พูดจริงทำจริง

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีสติรู้ตัวในการครองตนไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ กิดดีทำดี มีจิตใจเมตตาช่วยเหลือผู้อื่น

7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ตนเอง ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ใช้การประนีประนอมในการทำงานและแก้ปัญหาของกลุ่ม ห้องเรียน โรงเรียน ให้ความร่วมมือและใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนด้วยฉันทามติโดยใช้เหตุผลในการโต้แย้งและตัดสินใจ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้สิทธิในการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว และห้องเรียน แสดงกิริยาที่เหมาะสมต่อพ่อ แม่ ครู อาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เคารพอนุบน้อมต่อ พ่อ แม่ ครู อาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนท้องถิ่น มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของสังคมและกฎหมาย รู้กาลเทศะ และมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เรียนรู้พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ คิดก่อนทำ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดำรงตนด้วยความรอบคอบไม่ประมาท

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ประหยัด และอดออม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีวินัยในการใช้จ่ายวางแผนในการใช้จ่ายของตนเอง

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มมูลค่า

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รู้จักแยกแยะความดีความชั่ว

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง ปฏิเสธต่อสิ่งชั่ว

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมตนเองไม่ให้กระทำความผิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

12. คำนึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้ในห้องเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษา และร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติในโรงเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษาและร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติของชุมชน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษาและร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติของชาติ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2557 : 1 - 2) เสนอแนวทางส่งเสริมค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เริ่มจากการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ เพื่อก่อให้เกิดความตื่นตัว ความตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จากนั้น จึงนำสู่การสร้างกระบวนการในการปลูกจิตสำนึกและการเสริมสร้างค่านิยมผ่านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. การบรรยายนำเข้าสู่เนื้อหา
2. การอภิปราย ประเด็นที่กำหนดจากกรณีศึกษา คลิป รูปภาพ หรือบทเพลง

3. การศึกษาคูงาน

4. ใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ใบความรู้ ใบงาน รูปภาพ คลิป/วีดิทัศน์

5. ทำการวัดประเมินผลด้วยการสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมรายบุคคลและการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และประเมินจากการตรวจใบงาน

สรุปได้ว่า ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ซึ่งค่านิยมดังกล่าวครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การนำค่านิยมหลัก 12 ประการ ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ โดยพิจารณาจากนิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของค่านิยมหลัก 12 ประการ สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงานส่งเสริมให้เกิดค่านิยมหลัก 12 ประการ ในระดับสถานศึกษาแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการสร้างวัฒนธรรม ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผล และขั้นสรุปรายงานผล ดังนั้น การปลูกฝังค่านิยมหรือปลูกจิตสำนึกให้คนในชาติได้เข้าใจในบริบทของความเป็นไทยอย่างแท้จริงและสามารถรักษาหรืออนุรักษ์ไว้ได้อย่างยั่งยืน ควรเริ่มต้นที่สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่สุด โดยการที่เราจะนำค่านิยมดังกล่าวมาปรับใช้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องปลูกฝังลงไปใ้รากฐานจิตใจของเด็กและเยาวชน โดยผู้ใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ขณะเดียวกันการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนตระหนักและนำไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อเป็นวิถีชีวิตนั้น ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องร่วมกันอย่างจริงจัง ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐและเอกชนทุกระดับต้องตระหนักและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

ด้านการวางแผน

หน่วยงานทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับกระบวนการทำงาน รวมทั้งทราบรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการ ระยะเวลาของการทำงานนั้นๆ หากเกิดข้อผิดพลาดจะสามารถทราบได้ทันทีที่เกิดจากสาเหตุอะไรและสามารถทำการแก้ไขได้ทันทีที่เกิดการผิดพลาดในกระบวนการทำงาน ไม่ก่อให้เกิดการเสียเวลา รวมทั้งสามารถตรวจสอบการทำงาน และกำหนดแนวทางการทำงานในอนาคตได้เพื่อความสำเร็จของหน่วยงาน ปัจจัยดังกล่าว เรียกว่า “การวางแผน (Planning)” มาจากคำในภาษาละตินว่า “Planum” ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2538 : 19) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนเป็นกิจกรรมที่คาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลจากการค้นหาและกำหนดวิธีทำงานในอนาคตเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและหน่วยงานมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าจะมีการทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร และให้รายละเอียดอื่นๆ ที่จำเป็นช่วยให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2539 : 35 - 36) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการกระทำไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติตามให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541 : 3 - 4) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนก็คือการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการตอบคำถามต่อไปนี้ คือ จะทำอะไร (What) ทำไมจึงต้องทำ (Why) ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ (Who) จะกระทำเมื่อใด (When) จะกระทำกันที่ไหนบ้าง (Where) และจะกระทำกันอย่างไร (How)

Simmons (อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์ 2540 : 138) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนหมายถึง (1) ความหมายในแง่ของงานที่ต้องปฏิบัติของผู้บริหารแต่ละคน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจูงใจและสื่อความ การวัดผล และการพัฒนาบุคคล (2) ความหมายที่มีขอบเขตกว้างกว่าที่คลุมถึงการบริหารทั้งหมด คือ กระบวนการบริหารที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมของงานและมุ่งสู่ออนาคต

Wohlstetter (อ้างถึงใน อนันต์ เกตุวงศ์ 2541 : 2) ให้คำอธิบายความหมายของการวางแผนไว้แตกต่างออกไปจากท่านอื่นๆ โดยให้ความหมายถึงวิธีการที่จำเป็นของการทำให้การตัดสินใจก้าวหน้า และเป็นสิ่งที่จะต้องมียู่ก่อนการกระทำ การวางแผนจะต้องหาคำตอบ 2 ประการนี้ให้ได้ คือ 1) ความมุ่งหมายขององค์กรหรือแผนงานคืออะไร 2) อะไรคือวิธีการที่ดีที่สุดจะทำให้บรรลุผลสำเร็จของความมุ่งหมายนั้น ยิ่งกว่านั้นยังเน้นอีกต่อไปว่าการวางแผนเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ และสามารถทำนาย การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้

จากความหมายของการวางแผน สรุปได้ว่า การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด และการวางแผนนั้นจะพิจารณาในประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) จุดหมายปลายทาง (คืออะไร) 2) วิธีการดำเนินงาน (ทำอย่างไร) และ 3) ระยะเวลา (เสร็จสิ้นเมื่อไร)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 362 ; อ้างถึงใน มหิศร เปาะชู 2551 : 27) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สิ่งแวดล้อมและความต้องการเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ทักษะการจัดการของผู้สอนและผู้เรียนที่เกื้อกูลกันผู้สอนต้องวิเคราะห์สาระสำคัญของการเรียนรู้เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดผลการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ชีวิตจริงได้ พระราชบัญญัติแห่งชาติจึงกำหนดไว้ว่าการเรียนรู้จะต้องเน้นให้เกิดความสมดุลทั้ง 4 ด้าน คือ 1.ด้านคุณธรรม 2.ด้านความรู้ 3.ด้านกระบวนการเรียนรู้ 4. ด้านการบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ถูกกำหนดเป็นแบบแผนการเรียน ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การแบ่งกลุ่มนักเรียน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอันเกี่ยวกับการเรียน การสอน โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐยังต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อที่ใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เช่นเดียวกับ ธีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2529 : 110 ; อ้างถึงใน สุธรรม เชนครินทร์ 2544 : 30) เชื่อว่าการจัดทำตารางสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงห้องเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะห้องเรียนเฉพาะ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนทฤษฎี แผนกวิชาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนในตอนเช้าและตอนบ่าย ทั้งต้องคำนึงถึงชั่วโมงทำการสอนของครูที่สอนติดต่อกันหลายๆชั่วโมง เป็นการทำงานหนักน่าเบื่อหน่ายอีกด้วย

พัชรี สว่างทรัพย์ (2536 : 22 ; อ้างถึงใน สุธรรม เชนครินทร์ 2544 : 31) ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดคุณภาพ ไว้ดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนและ โปรแกรมการเรียน ควรจัดทำไว้ให้ครบทุกภาคเรียนและหลายแผนการเรียนในแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียน
2. การจัดทำตารางเรียน ซึ่งหมายถึง ตารางเรียนประจำตัวนักเรียน นักศึกษา ซึ่งแต่ละคนจะต้องมีไว้ตาม โปรแกรมการเรียนของนักเรียนนักศึกษาเอง ในแต่ละภาคเรียน การจัดทำตารางเรียนจะเชื่อมโยงถึงตารางการใช้ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน และตารางสอนประจำตัวครู การจัดครูสอน สถานศึกษาควรเตรียมการล่วงหน้า โดยวิธีสำรวจความพร้อมของครูก่อนที่จะจัดครูเข้าสอน สถานศึกษาควรเตรียมการล่วงหน้า โดยวิธีสำรวจความพร้อมของครู ก่อนที่จะจัดครูเข้าสอน เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและประสบการณ์ตรงกับรายวิชาที่สอนนั้น

3. การใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนควรใช้รูปสื่อผสม คือการใช้ตำราเรียนควบคู่กับอุปกรณ์ช่วยสอน เอกสารอ้างอิง หรือหนังสือประกอบการเรียนอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารทางอาชีพและธุรกิจ ควรมีไว้ให้มากที่สุดในห้องสมุด อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ศึกษาประเภทวีดิทัศน์ ภาสเชสเทปจัดทำไว้ให้พร้อม

4. การวัดผลและประเมินผล การสอนกับการวัดผลประเมินผลเป็นกิจกรรมที่แยกกันไม่ได้ เมื่อใดมีการสอนย่อมต้องมีการวัดผล เพราะการวัดผลทุกครั้งผู้เรียนแต่ละคนย่อมเรียนรู้ได้แตกต่างกัน การวัดผลจึงต้องทำหน้าที่ติดตามผลการเรียนการสอนทุกครั้งไป

สรุปได้ว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ถูกกำหนดเป็นแบบแผนการเรียน ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การแบ่งกลุ่มนักเรียน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอันเกี่ยวกับการเรียน การสอน ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อที่ใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมีการวัดผลประเมินผล

ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน

งานกิจกรรมนักเรียนเป็นที่มุ่งส่งเสริมเต็มเต็มคุณภาพของผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติและเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความสามารถที่ได้ไปใช้จริง เป็นการถ่ายโยงการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ดังนี้

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2538 : 6) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการบริหารกิจการนักเรียน ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนใน โรงเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดีมีความปรกติสุขต่อไป

2. พัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

3. พัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมให้ได้มากที่สุด

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538 : 32) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจการนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสามารถปกครองตนเองได้

3. เพื่อฝึกความคิดและการตัดสินใจของนักเรียนนักศึกษา

4. เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนนักศึกษา

5. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษารู้จักทักษะทางสังคม เสียสละทำงานให้ส่วนรวม

7. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาพัฒนาลักษณะนิสัยความกตัญญูและความคิดที่ดี

8. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีความสามัคคี

สันติ นิลหมั่นไวซ์ (2546 : 10) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการบริหารกิจการนักเรียนไว้

ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนนักศึกษา ตามลักษณะอันพึงประสงค์ของ

ตลาดแรงงาน

2. ช่วยแก้ปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนนักศึกษา

3. ช่วยป้องกันปัญหาอันที่จะเกิดแก่นักเรียนนักศึกษา

จรัญ ชูชื่น (2547 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ตามความถนัดความสนใจและเต็มศักยภาพ เพื่อ

เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความมุ่งหมายของการบริหารกิจการนักเรียนที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการบริหารกิจการ

นักเรียน มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองและปรับตัวเข้ากับ

สิ่งแวดล้อม

2. เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ สติปัญญาของนักเรียนให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ให้

เกิดประโยชน์ในการเรียน การประกอบอาชีพการทำงานในอนาคต

ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

สัวน สายนศ และอังคณา สายขศ (2543) ได้กล่าวถึง การวัดจริยธรรมว่า การพัฒนาจริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดมาแต่กำเนิด แต่จริยธรรมเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ แต่คุณภาพในการเรียนรู้และสั่งสมจริยธรรมแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนมีสำนึกทางจริยธรรมตั้งแต่เล็กๆ บางคนโตแล้วยังไม่มีสำนึกทางจริยธรรม โครงสร้างทางสมอง โครงสร้างการรับรู้ และ โครงสร้างของการมีสำนึกบาปบุญคุณโทษ เป็นสิ่งสำคัญมากที่ก่อสร้างมนุษย์แต่ละคนให้เป็นตัวตนคนหนึ่ง ให้คนภูมิใจและเสียใจในความเป็นตัวตนของตน หลายคนจึงยกให้เป็นผลมาจากยีน (Genetic) แต่ก็ไม่น้อยกว่าสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสภาพของสังคมทั้งหลายที่คนนั้นเจริญเติบโตขึ้นหรือได้เรียนรู้มี

ประสบการณ์ทางจริยธรรมจากสังคมอื่นๆ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อ ล้วนมีอิทธิพลในการพัฒนาจริยธรรมอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้อ้างถึง ทอมมัส (Thomas) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับสิ่งแวดล้อม 4 อย่าง คือ ความดีของประสบการณ์เด็กจากสิ่งแวดล้อม ชีวิตเด็กในจุดใดที่มีสิ่งแวดล้อมให้ประสบการณ์แบบของคนไทยในสังคมที่อยู่อาศัย และผลพวงของการแสดงออกทางจริยธรรมในสังคมนั้น

เฟิซรี รูประวิเชตร (2547) กล่าวว่า การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษามีสถานศึกษาเป็นจำนวนมากที่ได้ละเลย หรือขาดความเข้มแข็งในการที่จะรักษาหรือส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร ทั้งที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ทั้งนี้เพราะมีการมุ่งเน้นการผลิตคนให้มีความรู้เป็นปริญญาชนมากกว่าปัญญาชน หรือบางแห่งผลิตคนแต่เป็นที่ไม่มีความรู้ความสามารถ เพียงพอ มีแต่วุฒิการศึกษาเป็นเครื่องประดับเท่านั้น หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมหรือมีทัศนคติและค่านิยมที่ผิดๆ จนทำให้คนในสังคมวัดคุณค่ากันที่ผลประโยชน์ การมุ่งหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างขาดคุณธรรมประจำใจ มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าการแก้ไขหรือการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา ครูบาอาจารย์มีส่วนสำคัญในการนำและการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพราะเป็นเรื่องภายในจิตใจที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะต้องสร้างจิตใจที่มีความเมตตากรุณาต่อนักเรียน มีความปรารถนาดีต่อนักเรียน การสอนทุกครั้งจะต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องหมั่นหาบทความรายงานการวิจัยงานเขียนเรื่องราว หรืออาจสร้างบทความที่ดีที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคม และนำมาเผยแพร่ให้กับนักเรียนในห้องเรียนหรือติดบอร์ดเพื่อให้มีการอ่านอย่างทั่วถึงอยู่เสมอ ครูต้องการการรณรงค์ ส่งเสริมยกย่อง ประกาศให้รางวัลแก่ผู้เรียนหรือคนในสังคมที่ทำความดีความงาม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยกย่อง และเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกันนักเรียนที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ดิ่งงาม ครูจะต้องให้อภัยและให้โอกาสสนับสนุนให้นักเรียนคนนั้นกลับตัวกลับใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสียใหม่อย่างอดทนกล้าและทุ่มเท

ประเวศ วะสี (2550 : 16) กล่าวถึงระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาจริยธรรม คือ ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เน้นว่าเรียนวิชาอะไร ได้ใช้ตำราอะไร สอบวิชาอะไรและสำเร็จวิชาอะไร เรื่องนี้ท่านเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์ พุฒมา 20 - 30 ปี ว่าเป็นการศึกษาแยกส่วนแยกการศึกษาจากชีวิตเด็ก ไม่อยากพูดคุณกับพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะคุยแล้วไม่ได้คะแนน คะแนนไปอยู่ในการท่องตำรา แท้จริงพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีความรู้ในตัวมานาน่าจะเรียนรู้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของ คนไทยที่พึงประสงค์เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งใน มาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียนไว้ 6 ประการ คือ

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต
3. ผู้เรียนมีความกตัญญู กตเวที
4. ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว
5. ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประ โยชนต่อส่วนรวม

ด้านการนิเทศติดตามผล

มุ่งพัฒนาครูหรือบุคลากรให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนหรืองานในหน้าที่ให้ ดีขึ้น เพื่อให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหมาย ผู้นิเทศการศึกษาจึงเป็นบุคคลใดก็ได้ ที่สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายนี้ ในเรื่องนี้มีผู้กล่าวไว้หลายแนวคิด

ยง วัชชวัลลภ (2523 : 42) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาท ต่อการนิเทศภายในโรงเรียนว่า ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนด้วย ครูใหญ่จึง ต้องมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน งานนี้เป็นงานในหน้าที่โดยตรง จะ โยชนให้ เป็นภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปหาได้ไม่ ว่าไปแล้วบุคคลดังกล่าว นั้นมีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่

สูนีย์ เอ็มมอดุลย์ (2523 : 4) ผู้ที่สามารถทำหน้าที่นิเทศการศึกษาได้ก็คือ

1. ศึกษานิเทศก์
2. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออธิการ วิทยาลัย ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองอธิการ ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าสาขาวิชาต่างๆ หัวหน้าภาควิชาต่างๆ
3. ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
4. ครู – อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey, 1966 : 8) ได้ให้ความเห็นในเรื่องของการนิเทศ โดยกล่าวไว้ว่า “ผู้นิเทศ คือ บุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูน และ ปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน” ดังนั้นอาจจะเป็นครูใหญ่ในโรงเรียนหรือผู้ช่วยเหลือ แขนง

หนึ่งแขนงใดพิเศษ เช่น พลศึกษา ดนตรี หรือ อาจจะเป็นศึกษานิเทศกร หรือผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้นิเทศภายในโรงเรียน พอประมวลได้ว่า ผู้นิเทศคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ความร่วมมือมากกว่าการแนะนำหรือสั่งการอย่างเดียว สำหรับผู้นิเทศภายในโรงเรียนก็คือ บุคลากรภายในโรงเรียน เช่น ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกลุ่มวิชาหัวหน้างานต่างๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ที่โรงเรียนได้แต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่คอยช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือภาระงานที่ได้รับมอบหมายให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นหรือดีขึ้น”

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทาง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 11 - 20) ได้ให้แนวทาง เป็นการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผน เป็นการคิดหรือเตรียมการที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 3) การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นการปฏิบัติของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างเป็นระบบ 4) การส่งเสริม เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่นจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เช่น แหล่งเรียนรู้ วิทยากรภายนอก หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และ 5) การนิเทศติดตามผลเป็นการส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือ ควบคุม กำกับการดำเนินงานของบุคลากรและวัดผลสำเร็จของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนการประเมินผลการนิเทศติดตาม เป็นขั้นตอนสุดท้าย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทฤษฎี หลักการ แนวคิด ที่ได้นำมาเสนอนี้เป็นงานวิจัยที่มีความใกล้เคียง และสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นสองส่วน คือ งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

วรรณวิมล ทองงาม (2553 : 121 - 129) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหา การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการบริหาร ด้านการจัด สภาพแวดล้อม ด้านการวัดผลประเมินผลทางจริยธรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ปัญหาการ ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลประเมินผลทาง จริยธรรม ด้านการบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัด กิจกรรมนักเรียน

สมนึก เรืองศรี (2553 : 65 - 66) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหาร ใน การพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพบทบาทของผู้บริหาร ในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านความ ต้องการเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร ในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ แนวทางการ พัฒนารูปแบบของผู้บริหาร ในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 จากการสนทนากลุ่มมีแนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหาร ใน การพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ด้านวางกลยุทธ์บริหารจัดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านการปฏิรูประบบ สนับสนุนประสิทธิภาพงาน ด้านการสอน การพัฒนาครู และบุคลากรในด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านการบริหารกิจกรรมสำหรับผู้เรียนอย่างมีระบบ

แก่นจันทร์ นุบผาชื่น (2554 : 127 - 128) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 ผลการศึกษา พบว่า กิจกรรมในปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 ในแต่ละกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 2 อันดับ คือ กิจกรรมการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมการพัฒนาด้วยการใช้แบบอย่างที่ดี สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยภาพรวมของการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพความคาดหวังในอนาคต โดยภาพรวมของความคาดหวังให้ได้ปฏิบัติอยู่ ระดับมากที่สุด กิจกรรมที่มีความแตกต่างระหว่างกิจกรรมการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังในอนาคต เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด สองอันดับ ได้แก่ รายการ โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน รองลงมา ได้แก่ รายการ โรงเรียนจัดให้มีการนำเสนอหาคูณธรรมจริยธรรม มาสอนโดยตรงในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายการ โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ อบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมให้ผู้ปกครองทราบ เช่นจดหมายสื่อสาร แผ่นพับ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เว็บไซต์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ ตามลำดับ ส่วนคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนที่ต้องการให้แสดงออกมากที่สุด 2 อันดับ คือ 1. รายการ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 2. รายการ ชอบศึกษาค้นคว้า สอบถามหาความรู้ความจริงอยู่เสมอและรายการ ใช้ทรัพย์สินของตนเองและของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ซึ่งมีค่าเท่ากับ สำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาในการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกกิจกรรม ซึ่งหากพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมจากค่าความต่างมากที่สุด 2 อันดับ คือ การพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยการสอนโดยตรง การสอนสอดแทรกและการสอนบูรณาการในสาระต่างๆ และการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมด้วยการนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ประกายมาศ รัตนวโรภาส (2554 : 56 - 57) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการมีความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับสูงทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยรายด้าน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ค่อนข้างสูง และต่อสังคม หลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ทุกด้าน และในภาพรวมความรับผิดชอบต่อตนเองและหลังการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ พบว่า ความรับผิดชอบต่อเด็กปฐมวัยหลังสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ

พรสวรรค์ พงษ์ดี (2554 : 96 - 103) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการ

เรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง นักเรียนใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีแนวทางคือ โรงเรียน ควรประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดเตรียมความพร้อมของครูเกี่ยวกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน และประสานความร่วมมือกับชุมชน ในการวางแผน กำหนดนโยบาย และขอความอนุเคราะห์ใช้ทรัพยากรจากชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ นอกจากนี้ โรงเรียนต้องกำหนดแนวทางและวางแผนการบริหารจัดการสถานที่เกี่ยวข้องกับการบำรุง คุดูแล รักษาสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงและปลอดภัย รวมถึงส่งเสริมให้ครูศึกษาคู่มือการสอน โดยเน้นให้นักเรียนทำโครงการหรือทำงานเป็นกลุ่ม โรงเรียนควรประสานกับชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนต้องนิเทศติดตามการทำงานของครูและ ส่งเสริมยกย่อง ชมเชย หรือมอบรางวัลให้แก่ครูที่มีความตั้งใจและมีผลงานดีเด่น และที่สำคัญ โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูวัดผลและประเมินผลนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนรายงานให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนมีความไว้วางใจต่อโรงเรียนมากยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำแนก ตามตำแหน่ง ประสบการณ์ และขนาด โรงเรียน พบว่า ในภาพรวม 6 ด้านไม่แตกต่างกัน

สัญญาพงศ์ ตีบุญมี ณ ชุมแพ (2555 : 142 - 143) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการ ดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านแห่ประชานุเคราะห์ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการจนบรรลุวัตถุประสงค์โดยดำเนินการตาม กลยุทธ์หรือวิธีการพัฒนาประกอบด้วย กลยุทธ์การฝึกอบรม ได้แก่ กิจกรรมค่ายคุณธรรม กลยุทธ์ การเสริมแรง ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมประกวดคนดีศรีบ้านแห่ กิจกรรมคลินิกพฤติกรรม และการนิเทศติดตามประเมินผล ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน มีกรอบเนื้อหาใน การศึกษาค้นคว้า 8 ด้าน ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ สรุปได้ว่า สามารถพัฒนานักเรียนส่วนใหญ่ให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบเนื้อหาได้ จำนวน 8 ด้าน แต่ยังไม่มีความสมบูรณ์ ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ ในแต่ละด้าน ยังมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ถาวร และมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงขึ้นๆ ลงๆ เนื่องจากนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถพัฒนา พฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมให้บรรลุตัวบ่งชี้ได้

กาญจนา ชาตรีรัมย์ (2555 : 78 - 79) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1)

บทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้วเรียงอันดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการอบรมสั่งสอน และด้านการติดตามผล 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์การสอน โดยรวมแตกต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 10 ปี มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป 4) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน จำแนกตามสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน โดยครู โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนสูงกว่าครู โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 และครู โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนสูงกว่าครู โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1

บุษยา เขื่อนแก้ว (2556 : 56 - 59) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ปีการศึกษา 2554 ภาพรวมเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดปรัชญา เป้าหมาย นโยบาย รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดตั้งองค์กรและการพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนเรียงตามลำดับความสำคัญของปัญหาดังนี้ 1) ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) บุคลากรครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างถ่องแท้ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ระยะเวลาในการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างจำกัด 4) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างน้อย และ 5) ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนได้มีการดำเนินการในหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นให้เสริมสร้างคุณธรรม ค่านิยม หรือพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่การเรียนรู้ด้านของโรงเรียน มีสถาบันทางศาสนาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการฝึกอบรมนักเรียน นักเรียนจึงได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยมากขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาและพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านศีลสมาธิ ปัญญา ตามแนวทางพุทธศาสนา แต่สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาก็คือ การสร้าง

ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมพื้นฐานของพุทธศาสนาให้ซึมซับลงสู่ตัวและการมุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม

งานวิจัยต่างประเทศ

มีริสส์ (Miriss. 2005 : 2090 - A) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความมีสติ ตั้งมั่นการวิจัยครั้งนี้กล่าวถึงการใช้ปรัชญาตามหลักศาสนาพุทธเพื่อจัดการความคิดและการปฏิบัติตน โดยยืนยันว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมเกี่ยวกับทางสายกลางตามแบบของชาวพุทธในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน สามารถช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของความเครียด ความผิดหวัง ความรู้สึกไร้ที่พึ่งและไม่ปลอดภัย จนพัฒนาไปถึงวิธีการที่จะจัดการกับความคิด และจิตใจที่เจ็บปวดของตนเอง วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการมีสติให้กับผู้เรียนในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน และเพื่อสร้างสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน การวิจัยครั้งนี้ทำการสำรวจเทคนิคการคิดแบบทางสายกลาง 2 แบบ นั่น คือ “ความมีจิตใจที่ตั้งมั่น” (สติ) และ “ความรัก-ความกรุณา” (เมตตา) ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบของกิจกรรมด้านการฝึกอบรมภาวะจิตแบบชาวพุทธขึ้นในโรงเรียน เทคนิคแบบทางสายกลางนี้เป็นความพยายามที่จะทำการฝึกอบรมจิตใจของนักเรียนให้เกิดความเข้าใจ และรู้สภาวะจิตใจในขณะที่มีความสุข รู้จักแยกแยะและค้นหาสาเหตุซึ่งเป็นที่มาของอารมณ์หรือความรู้สึกในด้านลบรวมทั้งยังปลูกฝังคุณธรรมภายในจิตใจ เช่น ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ความกรุณา) เพื่อพัฒนาความดีที่อยู่ในตัวตนของแต่ละคนด้วย ผลการวิจัยพบว่าเมื่อนักเรียนได้รับการฝึกอบรมจิตใจ โดยใช้ปรัชญาตามหลักศาสนาพุทธแล้ว ทำให้สามารถเข้าใจความสำคัญ และสร้างคุณธรรมในตนเอง เช่น ความรัก เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความมีน้ำใจความอดทน ความอดสาหัส ความสุขุมเยือกเย็น อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่า มีปัญหามากมายในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสมัยใหม่โดยใช้ปรัชญาตามหลักศาสนาพุทธ อย่างเช่น บุคลิกที่หลากหลายของนักเรียนความหลากหลายของวัฒนธรรม การคุกคามและการใช้ความรุนแรง

พาร์คเกอร์ (Parker. 2007 : unpagged) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การลงโทษและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นที่อ้างอิงถึงความเสี่ยงที่สูงในเด็กนักเรียนชนบทนักวิจัยคนหนึ่งได้สัมภาษณ์คนปกติ 13 คน ซึ่งได้นำเสนอข้อความคู่กับกรณีศึกษาพิเศษและการทำงานในแต่ละวันเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ในความเสี่ยงในการแก้ปัญหาการทะเลาะกันโรงเรียนละในชีวิตส่วนตัว นักวิจัยได้บอกถึงการศึกษาครั้งนี้โดยการเปิดเผยสิ่งที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการทำงานกับเด็กๆ เหล่านี้ และสิ่งที่กีดขวางพวกเขาจากสิ่งรบกวนในอนาคต

เพื่อลดการลงโทษลงคำถามที่นักวิจัยได้ถามคณบดีนั้นจะพบในข้อมูลภูมิหลังจากรายงานวิจัยปัจจุบันและได้ถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวด้วย ระหว่างการสัมภาษณ์ คณบดีได้อภิปรายถึงการทำงานที่เผชิญหน้ากับเด็ก ๆ เหล่านั้น และได้จัดให้มีความเข้าใจของเด็กๆ ลงไปในวิธีการซึ่งได้ช่วยลดพฤติกรรมที่ผิด ๆ ของเด็กนักเรียนเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

เฮนสัน (Henson. 2000 : 11 – 11) ได้วิจัยเรื่อง ความเข้าใจของครูยุคใหม่ต่อการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาฝึกหัดครูจากมหาวิทยาลัยทางตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา 186 คน พบว่าค่านิยมทางของโรงเรียนและสังคมกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65 เห็นว่า โรงเรียนคือวิถีชีวิตเด็ก คือสิ่งแวดล้อมทางจริยธรรม มีจุดสำคัญที่ต้องสร้างคุณลักษณะอันดีทางจริยธรรมจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน ระบบการจัดการศึกษาต้องเตรียมเด็กเข้าสู่สังคมที่มีจริยธรรมอันจะช่วยสร้างความสำเร็จและความเป็นพลเมืองดี ครูควรปรับปรุงระเบียบในชั้นเรียนและผลสำเร็จของงานอยู่เสมอ มีการสอดแทรกจริยธรรมในการเรียนการสอน การให้การบ้าน การตัดสินใจร่วมกันทำงานจากความคิดเห็นของเด็กทุกคน การสอนในชั้นเรียนสะท้อนความเชื่อถือครูบางคนเน้นหลากหลายวิชา ครูต้องคำนึงถึงจริยธรรมที่จะเกิดกับเด็ก กลุ่มอื่นเห็นว่าโรงเรียนมุ่งเน้นในการสร้างค่านิยมทางจริยธรรม โรงเรียนเป็นที่ตั้งสอนจริยธรรม ครูพยายามที่จะสร้างโรงเรียนเป็นสถาบันแห่งจริยธรรม โรงเรียนได้พยายามที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมทางจริยธรรม แต่ก็มียุทธศาสตร์ประกอบหลายอย่างทำให้ล้มเหลว นักเรียนเรียนรู้จริยธรรมนอกจากหลักสูตรในโรงเรียน แล้วเด็กเองยังได้พัฒนาจริยธรรมด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และประสบการณ์ของเด็กเอง ชุมชนสามารถสร้างแบบอย่างให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยยังเห็นว่าชุมชนและสังคมมีหน้าที่ในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กด้วย

แคมป์เบลและไทส์เซน (Campbell & Thiessen. 2001 : 27) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพพื้นฐานทางศีลธรรมของตัวแทนจริยธรรมในการสอน ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพต่อการพัฒนาในปัจจุบันภายใต้ประเด็นคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐานของครูที่มีต่อผู้เรียน จุดสนใจหลักของการวิจัยคือ บทบาทของครูในการเป็นตัวแทนจริยธรรมและการอบรมสั่งสอนในห้องเรียนว่าเป็นไปในทางที่ถูกหรือผิด อันเป็นตัวชี้วัดจากครูและนักวิจัย จุดมุ่งหมายเป็นการรวบรวมหลักการ ทฤษฎีกับหลักศีลธรรมตามแบบแผนของการวิจัย โดยค้นคว้า 2 ประการ คือ คุรุมีเป้าหมายของการอบรมสั่งสอนและการเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนกับความมุ่งมั่นต่อการควบคุมพฤติกรรมของตนเองอย่างไร จากงานวิจัยได้ให้แนวคิดหลายประการจากวิธีการค้นคว้าที่หลากหลาย มีการเสนอทศสัมพันธ์รวบรวมข้อมูล เน้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ประเด็นในการศึกษามี 4 ด้าน คือ ด้านระเบียบในห้องเรียน ด้านงานภารกิจหลักของครู ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนจากการเลือกวิธีการสอนของครูและด้านการวัดผล ประเมินผล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะว่า ระดับ

ความรู้ทางหลักศีลธรรมของครูแสดงถึงความไม่มั่นใจที่จะเป็นตัวแทนทางจริยธรรมและสะท้อนถึงจิตสำนึกในการยอมรับคุณงามความดีและหลักศีลธรรมที่ครูอบรมสั่งสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

โฮลเดน (Holden. 2001 : 4014) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน โดยสอดแทรกเรื่องของวินัยลงไปในบทเรียน โดยการทดลองจากการสอนที่ใช้สื่อประกอบการสอน โดยไม่ใช้สื่อประกอบการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการนำไปสู่การมีวินัยในตนเองของนักเรียน ซึ่งปรากฏผลในการวิจัยครั้งนี้ว่า การใช้สื่อผสมผสานในขณะที่สอน ทำให้นักเรียนเกิดความรักในบทเรียน ไม่หนีเรียน มีความสนุกสนานในบทเรียน

แครนเลย์ (Cranley. 2003 : 1531 - A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทย การประพฤติดังกล่าวทางด้านจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วยมาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมของนักเรียน โดยการนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร โดยกำหนดกรอบความคิดไว้ 6 ด้านคือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการสอนจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรม โดยกำหนดระเบียบ กฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรม โดยดำเนินการนโยบายและระเบียบของทางราชการ การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 6 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า การจัดการศึกษาด้านจริยธรรม โดยผู้บริหารและครู เน้นการปลูกฝังความดีงามที่ยึดตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเน้นการควบคุมดูแลนักเรียน การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้ ความดี โดยวิธีการที่นักเรียนรู้ โดยการปฏิบัติ แม้ว่าอาจจะไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน ในหลักสูตร สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อกัน การให้เกิดดีผู้อื่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และได้ค้นพบว่า การจัดการเรียนการสอน จริยธรรม ควรบูรณาการคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติได้ ผู้บริหารและครู นอกจากอบรมสั่งสอนควรเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกอบรม ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประพฤติที่เหมาะสมตลอดเวลาแต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต่อต้านในด้านการไม่อยากเรียน

บรูคส์ (Brooks. 2003 : 2169 - A) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดความหลากหลายของการมีพฤติกรรมในการจัดการปัญหา วินัยในห้องเรียนของครู ซึ่งผลสรุปจากงานวิจัยทั่วไปพบว่า การแก้ปัญหาวินัยจะประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนมี กรอบแนวคิด/ความเชื่อสอดคล้องกับหลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยเท่านั้น โครงการนี้ได้สร้างรูปแบบการฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการจัดการปัญหาพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน โดยฝึกให้ครูใช้วินัยจรรยาบรรณเกี่ยวกับ

กรอบแนวคิด ความเชื่อของตนเอง โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการจัดการปัญหาวิจัยนักเรียน ตลอด ฝึกให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิด / ความเชื่อของตนเองและของคนอื่น หรือทฤษฎีต่าง ๆ เมื่อ ครุมีแนวความคิดเกี่ยวกับวินัย อย่างชัดเจนก็จะสามารถใช้วิธีการที่สร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาวินัย นักเรียนมากกว่าการใช้มาตรการลงโทษแต่อย่างเดียว การศึกษาครั้งนี้ได้สำรวจโรงเรียนต่าง ๆ ใน ที่ตั้ง 5 แห่ง และมีผู้ตอบแบบสอบถาม 265 คน ซึ่งได้เข้าร่วมสัมมนาและประชุม ผลการศึกษา พบว่า แบบวัดความเชื่อถือได้อยู่ในระดับปานกลาง ตลอดจนมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและ องค์ประกอบที่เหมาะสม และผลจากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ ของครูที่ต้องการ ได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มในเรื่องการบริหารจัดการปัญหาวินัยในห้องเรียน

เอกเนอร์ (Egnor. 2004 : 3950 - A) ได้ทำการวิจัยโดยการสำรวจทัศนคติของนักเรียน และครู ที่มีต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน โดยทำการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลายแห่งหนึ่ง จำนวนนักเรียน 1,700 คน จำนวนครู 69 คน ได้ดำเนินการสำรวจนักเรียนด้านการกระทำที่ไม่ เหมาะสม และวินัยด้านการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเชื่อว่าผู้ปกครองมี ส่วนสำคัญในกระบวนการวินัยนักเรียน ครู เชื่อว่า การปฏิบัติการทางด้านวินัยใด ๆ ไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้ ผู้บริหาร เชื่อว่า ครูเป็นคนแรกที่มีบทบาทสำคัญในการ ดำเนินนโยบายวินัยให้ประสบผลสำเร็จ

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยในต่างประเทศจะใช้คุณธรรมของผู้บริหารและ ครูเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ความอดทน จิตวิทยาการ ตัดสินใจ การแสดงออก ความสามัคคีปรองดอง สถานภาพของครูภาวะเศรษฐกิจของครู กิจกรรมการบริหาร โรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน และการสนับสนุนจากชุมชนผู้บริหารต้องมี ภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี